

English

Role of Victim – Students research (Slovenia)

Students and the department of Defence studies at the University of Ljubljana, Faculty of social sciences present to you „The role and status of victims in contemporary society”

Vid Palčnik – Society is changing, along with technology and social processes. And perhaps we should rethink the way we organize commemorations, so that they become more engaging and more meaningful to younger generations. More appealing, so that we truly highlight those values and the victims themselves, in a way that younger generations can follow more easily and with greater enthusiasm. Because that is probably the most crucial aspect.

„At the beginning of our national liberation struggle, we signed a great internal loan to the leadership of the Liberation Front. I do not mean a financial loan, which, despite the hardship and the millions gathered from our poverty, is nothing compared to that great moral loan...” – Freiman – Munchen, May 28th 1945.

The story of Marija, who as a child survived the Auschwitz concentration camp and wrote a diary about the events

Žana Drimel – My great-greatmother Marija turned 20 at Borl Castle, where she was held as a political prisoner. She was imprisoned, awaiting transfer to the Auschwitz concentration camp. With the execution of her father, who had helped organize the national liberation struggle in occupied Rogoška Slatina, her and her mother's curse began. That's also what she titled her diary, which she wrote in secret, behind the fence of the camp. Her writings about the extremely harsh conditions in the camp and about the path back home thus became the foundation of my research.

„... a loan of unlimited trust and unconditional faith, which we signed with our leadership at the time without hesitation.” – Freiman – Munchen, May 28th 1945.

The story of stolen children who were sent to German families after passing through the transit center at Borl Castle

Teja Pečnik – While researching the topic of stolen children, it was actually the first time I heard about this. Collection center at Castle Borl, which feels very close to me, as I myself live in this region. It was essentially about the children of partisans, who were taken by the Germans during WWII, were forcibly separated from their families, deported, and subjected to attempts at Germanization. Borl Castle was, in fact, one of the collection centers for the camps, and later also served as an orphanage. In fact, the story of those children is heartbreaking and has been overlooked for far too long.

„Will I endure, or am I among the chosen of wrathful for which in this hell so monstrously toys with individuals and their lives?” – Leon Detela, 1945.

The story of a 15-year-old partisan who was hanged by the German occupiers on the telegraph pole in Štorje as a warning to the locals

Nina Svetina – My research for this project focused on a 15-year-old partisan from Prosek, named Marjan Štoka. The Germans captured him in my hometown of Štorje in January 1944, they tortured, and brutally executed him. His story is a reminder of the brutality of war, but at the same time also a symbol of the courage of young people who fought for freedom. Marjan's sacrifice is

commemorated every year with a ceremony and a memorial walk from Prosek, In Štorje, where his monument has been erected.

„How many times, in the darkness of the Dachau days, did we dream of this great moment, how many times did our confused thoughts circle around this most precious reward,,” - Leon Detela, 1945.

The story of the first child victims of fascism in the Primorska region, is Strunjan

Ian Omerza – I wrote about the victims of the Strunjan massacre of 1921 among whom were children who were playing near the railway and were mercilessly shot by fascist who were passing by on a train. I also focused on the memory of these victims, which remains present in the local community to this day and on the annual event dedicated to commemorating these victims, during which children from the local primary school also participate. Children also take part in actual program of the event they participate in ways such as reciting various texts and singing different songs.

„... which the future hid from us somewhere out there in the grey distance, and behind it, a new life in a new, human-worthy world.” – Leon Detela, 1945.

The story of the people from Babno Polje who died in the camps at Rab and Gonars.

Krištof Jagodič – The village of Babno Polje, which lies in the Loška Valley and its inhabitants suffered many horrors during WWII. Many were taken to Rab or to Gonars. Some, however, who were not so „lucky” were executed, either as hostages at the Vražji vrtec or even shot right there in the field, as happened to the mowers in Jermendol.

„On Saturday, a grand ceremony will be held for the fallen heroes of the completed liberation war.” – Ljubljana, May 14th 1945.

The story of the Gramozna pit in Ljubljana, where fascist shot hostages

Erin Nalić – I worked on the Gramozna jama memorial in Ljubljana, which is located near Žale. From 1942 to 1943, 193 hostages were executed there. They were executed for various reasons – political, religious, racial, or because of their involvement in the resistance movement. Hostages were shot at random, also as punishment for involvement with the partisans or other movements. The monument itself was designed in 1955, and in 2003 it was declared a cultural monument of local significance.

„Our liberation struggle: We are impatiently waiting to return to our homeland. We know, of course, that much work awaits there, for so much has been destroyed, so many people are missing, and we will have to work honestly and earn alongside it, so that we may lift it up and create from it a home as we wish it to be.” – freed prisoner of Dachau concentration camp, June 4th, 1945

The story of a town that did not yet exist during the war, but after the war and still today, holds many monuments in memory of partisan victims

Valter Kolenc – In my seminar paper, I studied monument in Velenje. In Velenje, which did not yet exist during WWII. We have many monuments, both to individuals and to soldiers who fought during WWII and to the fallen victims. At the main square, at Tito square, we have a monument dedicated to 668 victims. We take good care of the monuments in Velenje, and new monuments are

regularly being established as well, such as the red star monument in the skate park in Velenje. And thorough the regular maintenance of monuments.

„Never again,” they said!

The story of the mayor of Ljubljana who ensured great urban and social progress for the city, but after the war remained in exile

Žan Črnič – I wrote about dr. Jurij Adlešič, who was the mayor of Ljubljana during WWII. He was especially renowned for his work in urban development as well as social policies, such as the elimination of child begging, as well as the partial elimination of begging among the elderly. He was the first in the territory of Yugoslavia to establish a safe house for women. Above all, I find it relevant from the perspective of post-party politics, as he did not discriminate on the basis of political affiliation and worked to promote social cohesion.

„As we return to our homeland, all of us Yugoslavs feel a duty to sincerely thank you, Commander, and the entire American army. We are aware and will never forget that just over a month ago, in the Dachau concentration camps, the brave soldiers of the American 7th Army, with their unparalleled determination, saved our lives at the last moment and, in doing so, preserved fathers, brothers, and sons for thousands of Yugoslav families.” – Freed prisoners of Dachau concentration camp, June 4th, 1945

The story of the crew of an American bomber that was shot down over Slovenia – Sv. Andraž nad Polzelo

Turner J. Brown – On March 19th, 1944, in Andraž nad Polzelo, an American B-17 bomber crashed while returning from a bombing run on Axis supply lines. Of the 10-member crew, eight sadly died in the crash, while two parachuted to safety, to be subsequently captured by Axis forces and then stored in a concentration camp for the remainder of the war. A memorial in Andraž nad Polzelo honors the lives of these brave men and simultaneously celebrates American and Slovenian friendship day. As an American, I'm proud that my countrymen fought for freedom and the preservation of the Slovenian nation and the people among whom I live today. I'm proud to know that Slovenians in their fight against fascism searched for, rescued, and protected and delivered into friendly hands hundreds of American airmen who survived the plane crashes over Slovenian territory. I'm glad that Slovenia and the United States continue to celebrate this partnership every year. I also recognize that memorial carry both subjective and objective meaning. As observers, we must see through this politicization of the subject meaning as those who honor the fallen, we must not politicize them.

„Before departure. The life we will live from this point forward will no longer be waiting, passive lingering, but full of vibrant, productive activity, which will invite each individual to expand and assert their personal abilities not for the benefit of a foreign gendarme, but for the benefit of the community, of which he himself is a part.” – Freiman – München, May 28th, 1945

The story of a Montenegrin officer who was sent to Slovenia in 1942 to help lead battles as a military professional

Dorđe Lilkić – My seminar paper will explore some complex intersection between commitment and personal downfall of Colonel Milovan Šaranović, who fought and died in Slovenia, 600 km from his native landscape, who has commitment to some same ideologies, which shared with more than a hundred thousand of his soldiers with some ideas that raised a big country with brotherhood and unity.

War as a social catastrophe

Matija Bešter – For young people today, monument are not essential. What matters are the values they represent. Values that lose all meaning in everyday politics. The tragic fate and memories of individuals remind us all to bring closer the horrors of fascism and war as societal catastrophes.

Autor: Krištof Jagodić

The video was made as a result of students reasearch, under the mentorship of proff. Ljubica Jelušič on the Faculty of Humanities of The University of Ljubljana.

Sincere thanks to:

Dorđe Lilkić, Erik Nalić, Ian Omerza, Ksenija Kraljevska, Matija Bešter, Nina Svetina, Tajra Abdaković, Taja Pečnik, Turner J. Brown, Valter Kolenc, Vid Palčnik. Žan Crnič, Žana Drimel

Faculty of Defence Studies of the Uniiversity of Ljubljana

ZZB NOB Slovenia for external support

All the professors who participated and who gave us their knowledge at the time of making this video.

The project is co-financed by the EU.

Hrvatski

Uloga žrtve – studentsko istraživanje (Slovenija)

Studenti i Odsjek za obrambene studije na Sveučilištu u Ljubljani, Fakultet društvenih znanosti, predstavljaju vam „Ulogu i položaj žrtava u suvremenom društvu“.

Vid Palčnik – Društvo se mijenja, zajedno s tehnologijom i društvenim procesima. Možda bismo trebali ponovno razmisliti o načinu na koji organiziramo komemoracije kako bi postale zanimljivije i smislenije mlađim generacijama. Privlačnije, kako bismo istinski istaknuli te vrijednosti i same žrtve na način koji će mlađe generacije lakše pratiti i s većim entuzijazmom. Jer je to vjerojatno najvažniji aspekt.

„Na početku naše narodnooslobodilačke borbe potpisali smo veliki unutarnji zajam vodstvu Oslobođilačke fronte. Ne mislim na novčani zajam, koji je, unatoč teškoćama i milijunima prikupljenim iz našeg siromaštva, ništa u usporedbi s tim velikim moralnim zajmom...” – Freiman – München, 28. svibnja 1945.

Priča o Mariji, koja je kao dijete preživjela koncentracijski logor Auschwitz i o tome vodila dnevnik Žana Drimel – Moja praprabaka Marija navršila je 20 godina u dvorcu Borl, gdje je bila zatočena kao politička zatvorenica. Bila je zatvorena čekajući deportaciju u koncentracijski logor Auschwitz. Pogubljenjem njezina oca, koji je pomagao organizirati narodnooslobodilačku borbu u okupiranoj Rogaškoj Slatini, započela je njezina i majčina kletva. Tako je i nazvala svoj dnevnik koji je potajno pisala iza ograde logora. Njezini zapisi o iznimno teškim uvjetima u logoru i o putu povratka kući postali su temelj mogega istraživanja.

„... zajam neograničenog povjerenja i bezuvjetne vjere, koji smo tada bez oklijevanja potpisali s našim vodstvom.” – Freiman – München, 28. svibnja 1945.

Priča o ukradenoj djeci koja su, nakon prolaska kroz sabirni centar u dvorcu Borl, poslana u njemačke obitelji

Teja Pečnik – Istražujući temu ukradene djece, zapravo sam prvi put čula za to. Sabirni centar u dvorcu Borl mi je posebno blizak jer i sama živim u toj regiji. Radilo se o djeci partizana koju su Nijemci tijekom Drugog svjetskog rata oduzimali obiteljima, prisilno ih razdvajali, deportirali i podvrgavali pokušajima germanizacije. Dvorac Borl bio je jedno od sabirnih mjesta za logore, a kasnije je služio i kao sirotište. Priča te djece zaista je potresna i predugo je bila zanemarivana.

„Hoću li izdržati ili sam među onima koje je odabrao gnjev sudbine, nad kojima se ovaj pakao tako monstruozno poigrava s ljudima i njihovim životima?” – Leon Detela, 1945.

Priča o petnaestogodišnjem partizanu kojeg su njemački okupatori objesili na telegrafski stup u Štorju kao upozorenje mještanima

Nina Svetina – U ovom projektu istraživala sam petnaestogodišnjeg partizana iz Proseka, Marjana Štoku. Nijemci su ga zarobili u mom rodnom mjestu Štorje u siječnju 1944., mučili ga i brutalno pogubili. Njegova je priča podsjetnik na brutalnost rata, ali istodobno i simbol hrabrosti mladih ljudi koji su se borili za slobodu. Marjanova žrtva svake se godine obilježava ceremonijom i spomen-hodom od Proseka do Štorja, gdje je podignut njegov spomenik.

„Koliko smo puta u tami dana u Dachauu sanjali o tom velikom trenutku, koliko su puta naše zbunjene misli kružile oko te najdragocijenije nagrade...” – Leon Detela, 1945.

Priča o prvim dječjim žrtvama fašizma u Primorskoj – u Strunjanu

Ian Omerza – Pisao sam o žrtvama strunjanskog masakra 1921., među kojima su bila i djeca koja su se igrala kraj željezničke pruge, a fašisti su ih nemilosrdno ubili pucajući iz vlaka u prolazu. Usredotočio sam se i na sjećanje na te žrtve koje je do danas živo u lokalnoj zajednici te na godišnju komemoraciju posvećenu njima, na kojoj sudjeluju i učenici lokalne osnovne škole. Djeca aktivno sudjeluju u programu, recitiraju tekstove i pjevaju pjesme.

„... koju nam je budućnost skrivala negdje u sivoj daljini, a iza nje novi život u novom svijetu dostojnom čovjeka.” – Leon Detela, 1945.

Priča o stanovnicima Babnog Polja koji su umrli u logorima Rab i Gonars

Krištof Jagodič – Selo Babno Polje u Loškoj dolini i njegovi stanovnici pretrpjeli su mnoge strahote tijekom Drugog svjetskog rata. Mnogi su odvedeni na Rab ili u Gonars. Neki koji nisu imali „sreće” bili su pogubljeni – kao taoци u Vražjem vrtcu ili su čak strijeljani na licu mjesta, kao što se dogodilo koscima u Jermendolu.

„U subotu će se održati velika svečanost za poginule junake dovršenog oslobodilačkog rata.” – Ljubljana, 14. svibnja 1945.

Priča o Gramoznoj jami u Ljubljani, gdje su fašisti strijeljali taoce

Erin Nalić – Radio sam na spomen-području Gramozna jama u Ljubljani, koje se nalazi blizu Žala. Od 1942. do 1943. ondje su strijeljana 193 taoца. Pogubljeni su iz različitih razloga – političkih, vjerskih, rasnih ili zbog sudjelovanja u pokretu otpora. Taoци su često bili nasumično odabrani, kao kazna za povezanost s partizanima ili drugim pokretima. Sam spomenik podignut je 1955., a 2003. proglašen je kulturnim dobrom od lokalnog značaja.

„Naša oslobodilačka borba: nestrpljivo čekamo povratak u domovinu. Znamo, naravno, da nas ondje čeka mnogo posla, jer je toliko toga uništeno, toliko ljudi nedostaje, i morat ćemo pošteno raditi kako bismo je ponovno podigli i stvorili od nje dom kakav želimo.” – oslobođeni zatvorenik koncentracijskog logora Dachau, 4. lipnja 1945.

Priča o gradu koji tijekom rata još nije postojao, ali danas ima mnogo spomenika posvećenih partizanskim žrtvama

Valter Kolenc – U svom seminarskom radu proučavao sam spomenike u Velenju. U Velenju, koje tijekom Drugog svjetskog rata još nije postojalo, danas imamo mnogo spomenika – pojedincima, vojnicima koji su se borili u ratu i poginulim žrtvama. Na glavnom gradskom trgu, Titovu trgu, nalazi se spomenik posvećen 668 žrtava. O spomenicima u Velenju dobro se brinemo, a redovito se podižu i novi, poput spomenika crvenoj zvijezdi u skate parku u Velenju.

„Nikada više”, rekli su!

Priča o gradonačelniku Ljubljane koji je osigurao veliki urbanistički i društveni napredak grada, ali je nakon rata ostao u egzilu

Žan Črnič – Pisao sam o dr. Juriju Adlešiču, koji je tijekom Drugog svjetskog rata bio gradonačelnik Ljubljane. Bio je poznat po radu na urbanom razvoju i socijalnoj politici, primjerice po uklanjanju dječjeg prosjačenja i djelomičnom smanjenju prosjačenja među starijima. Prvi je na području Jugoslavije osnovao sigurnu kuću za žene. Smatram da je posebno važan iz perspektive poslijeratne politike jer nije diskriminirao prema političkoj pripadnosti i nastojao je promicati društvenu koheziju.

„Dok se vraćamo u domovinu, svi mi Jugoslaveni osjećamo dužnost iskreno zahvaliti vama, zapovjedniče, i cijeloj američkoj vojsci. Svjesni smo – i nikada nećemo zaboraviti – da su prije nešto više od mjesec dana, u koncentracijskom logoru Dachau, hrabri vojnici američke 7. armije svojom odlučnošću u posljednjem trenutku spasili naše živote i time sačuvali očeve, braću i sinove tisućama jugoslavenskih obitelji.” – oslobođeni zatvorenici koncentracijskog logora Dachau, 4. lipnja 1945.

Priča o posadi američkog bombardera srušenog iznad Slovenije – Sv. Andraž nad Polzelom

Turner J. Brown – 19. ožujka 1944. u Andražu nad Polzelom srušio se američki bombarder B-17 dok se vraćao s bombardiranja opskrbnih linija sila Osovine. Od deset članova posade osam ih je poginulo u padu, dok su dvojica iskočila padobranom, ali su ih zarobile snage Osovine i držale u koncentracijskom logoru do kraja rata. Spomenik u Andražu nad Polzelom odaje počast tim hrabrim ljudima i ujedno obilježava dan prijateljstva između Amerike i Slovenije. Kao Amerikanac ponosan sam što su se moji sunarodnjaci borili za slobodu i očuvanje slovenskog naroda. Ponosan sam i što znam da su Slovenci u svojoj borbi protiv fašizma tražili, spašavali i štitili stotine američkih zrakoplovaca koji su preživjeli padove zrakoplova na slovenskom teritoriju. Drago mi je da Slovenija i Sjedinjene Američke Države svake godine obilježavaju to partnerstvo. Također smatram da spomenici imaju i subjektivno i objektivno značenje. Kao promatrači moramo prepoznati politizaciju subjektivnog značenja, ali kao oni koji odaju počast poginulima, ne smijemo ih politizirati.

„Prije odlaska. Život koji ćemo od sada živjeti više neće biti čekanje i pasivno iščekivanje, nego pun živahne i produktivne aktivnosti koja će svakog pojedinca potaknuti da razvije i pokaže svoje

sposobnosti – ne u korist stranog žandara, nego u korist zajednice čiji je i sam dio.” – Freiman – München, 28. svibnja 1945.

Priča o crnogorskom časniku poslanom u Sloveniju 1942. kako bi kao vojni stručnjak vodio borbe
Đorđe Lilkić – Moj seminarski rad istražuje složeno ispreplitanje predanosti i osobnog sloma pukovnika Milovana Šaranovića, koji se borio i poginuo u Sloveniji, 600 kilometara od svoje domovine. Bio je posvećen idejama koje je dijelio s više od stotinu tisuća vojnika – idejama koje su stvorile veliku državu temeljenu na bratstvu i jedinstvu.

Rat kao društvena katastrofa

Matija Bešter – Za mlade danas spomenici nisu najvažniji. Važne su vrijednosti koje oni predstavljaju. Vrijednosti koje često gube smisao u svakodnevnoj politici. Tragične sudbine i sjećanja pojedinaca podsjećaju nas da mladima približimo strahote fašizma i rata kao društvene katastrofe.

Autor: Krištof Jagodič

Video je nastao kao rezultat studentskog istraživanja pod mentorstvom prof. Ljubice Jelušić na Fakultetu humanističkih znanosti Sveučilišta u Ljubljani.

Iskrena zahvala:

Đorđe Lilkić, Erik Nalić, Ian Omerza, Ksenija Kraljevska, Matija Bešter, Nina Svetina, Tajra Abdaković, Taja Pečnik, Turner J. Brown, Valter Kolenc, Vid Palčnik, Žan Črnič, Žana Drimel.

Fakultet obrambenih studija Sveučilišta u Ljubljani

ZZB NOB Slovenije za vanjsku potporu

Svim profesorima koji su sudjelovali i podijelili svoje znanje tijekom izrade ovog videa.

Projekt je sufinanciran sredstvima Europske unije.

Italiano

Il ruolo della vittima – ricerca degli studenti (Slovenia)

Gli studenti e il Dipartimento di Studi sulla Difesa dell'Università di Lubiana, Facoltà di Scienze Sociali, vi presentano “Il ruolo e lo status delle vittime nella società contemporanea”.

Vid Palčnik – La società sta cambiando, insieme alla tecnologia e ai processi sociali. Forse dovremmo ripensare al modo in cui organizziamo le commemorazioni, affinché diventino più coinvolgenti e più significative per le giovani generazioni. Più attraenti, in modo da mettere davvero in evidenza quei valori e le vittime stesse, in un modo che le giovani generazioni possano seguire più facilmente e con maggiore entusiasmo. Perché questo è probabilmente l'aspetto più cruciale.

«All'inizio della nostra lotta di liberazione nazionale abbiamo firmato un grande prestito interno alla leadership del Fronte di Liberazione. Non intendo un prestito finanziario, che, nonostante le difficoltà e i milioni raccolti dalla nostra povertà, non è nulla in confronto a quel grande prestito morale...» – Freiman – Monaco, 28 maggio 1945

La storia di Marija, che da bambina sopravvisse al campo di concentramento di Auschwitz e scrisse un diario sugli eventi

Žana Drimel – La mia trisavola Marija compì 20 anni al Castello di Borl, dove era detenuta come prigioniera politica. Era imprigionata in attesa del trasferimento nel campo di concentramento di Auschwitz. Con l'esecuzione di suo padre, che aveva contribuito a organizzare la lotta di liberazione nazionale nella Rogaška Slatina occupata, iniziò la maledizione per lei e per sua madre. Così intitolò anche il suo diario, che scriveva in segreto dietro il recinto del campo. I suoi scritti sulle condizioni estremamente dure nel campo e sul percorso di ritorno a casa sono diventati la base della mia ricerca.

«... un prestito di fiducia illimitata e di fede incondizionata, che all'epoca firmammo con la nostra leadership senza esitazione.» – Freiman – Monaco, 28 maggio 1945

La storia dei bambini rubati che, dopo essere passati per il centro di raccolta nel Castello di Borl, furono inviati a famiglie tedesche

Teja Pečnik – Durante la ricerca sul tema dei bambini rubati, è stata in realtà la prima volta che ne ho sentito parlare. Il centro di raccolta al Castello di Borl mi è molto vicino, poiché vivo anch'io in questa regione. Si trattava essenzialmente dei figli dei partigiani che, durante la Seconda guerra mondiale, furono presi dai tedeschi, separati con la forza dalle loro famiglie, deportati e sottoposti a tentativi di germanizzazione. Il Castello di Borl fu infatti uno dei centri di raccolta per i campi e in seguito servì anche come orfanotrofio. La storia di quei bambini è davvero straziante ed è stata trascurata per troppo tempo.

«Resisterò oppure sono tra coloro che l'ira ha scelto, per i quali questo inferno gioca in modo mostruoso con gli individui e le loro vite?» – Leon Detela, 1945

La storia di un partigiano di 15 anni impiccato dagli occupanti tedeschi a un palo telegrafico a Štorje come avvertimento per la popolazione locale

Nina Svetina – La mia ricerca per questo progetto si è concentrata su un partigiano di 15 anni di Prosek, chiamato Marjan Štoka. I tedeschi lo catturarono nella mia città natale, Štorje, nel gennaio 1944, lo torturarono e lo giustiziarono brutalmente. La sua storia è un promemoria della brutalità della guerra, ma allo stesso tempo anche un simbolo del coraggio dei giovani che hanno combattuto per la libertà. Il sacrificio di Marjan viene commemorato ogni anno con una cerimonia e una marcia commemorativa da Prosek a Štorje, dove è stato eretto il suo monumento.

«Quante volte, nell'oscurità dei giorni di Dachau, abbiamo sognato questo grande momento, quante volte i nostri pensieri confusi hanno girato attorno a questa ricompensa così preziosa...» – Leon Detela, 1945

La storia delle prime vittime infantili del fascismo nella regione del Primorska, a Strunjan

Ian Omerza – Ho scritto delle vittime del massacro di Strunjan del 1921, tra le quali c'erano bambini che giocavano vicino alla ferrovia e furono spietatamente colpiti dai fascisti che passavano su un treno. Mi sono concentrato anche sulla memoria di queste vittime, che è ancora viva nella comunità locale, e sull'evento annuale dedicato alla loro commemorazione, al quale partecipano anche gli alunni della scuola elementare locale. I bambini prendono parte anche al programma dell'evento, recitando vari testi e cantando diverse canzoni.

«... che il futuro ci nascondeva da qualche parte nella grigia distanza e dietro la quale c'era una nuova vita in un nuovo mondo degno dell'uomo.» – Leon Detela, 1945

La storia delle persone di Babno Polje morte nei campi di Rab e Gonars

Krištof Jagodič – Il villaggio di Babno Polje, situato nella valle di Loška, e i suoi abitanti soffrirono molte atrocità durante la Seconda guerra mondiale. Molti furono portati a Rab o a Gonars. Alcuni, però, che non furono così “fortunati”, furono giustiziati, come ostaggi al Vražji vrtec o persino fucilati direttamente nei campi, come accadde ai falciatori a Jermendol.

«Sabato si terrà una grande cerimonia per gli eroi caduti della guerra di liberazione conclusa.» – Lubiana, 14 maggio 1945

La storia della Gramozna jama a Lubiana, dove i fascisti fucilarono gli ostaggi

Erin Nalić – Ho lavorato sul memoriale della Gramozna jama a Lubiana, situato vicino a Žale. Dal 1942 al 1943 vi furono giustiziati 193 ostaggi. Furono giustiziati per vari motivi – politici, religiosi, razziali o per il loro coinvolgimento nel movimento di resistenza. Gli ostaggi venivano spesso fucilati a caso, anche come punizione per il coinvolgimento con i partigiani o altri movimenti. Il monumento stesso fu progettato nel 1955 e nel 2003 è stato dichiarato monumento culturale di importanza locale.

«La nostra lotta di liberazione: attendiamo con impazienza di tornare nella nostra patria. Sappiamo, naturalmente, che lì ci aspetta molto lavoro, perché tanto è stato distrutto, tante persone mancano, e dovremo lavorare onestamente per sollevarla e farne la casa che desideriamo.» – prigioniero liberato del campo di concentramento di Dachau, 4 giugno 1945

La storia di una città che durante la guerra non esisteva ancora, ma che dopo la guerra e ancora oggi possiede molti monumenti dedicati alle vittime partigiane

Valter Kolenc – Nel mio lavoro seminariale ho studiato i monumenti di Velenje. A Velenje, che durante la Seconda guerra mondiale non esisteva ancora, abbiamo molti monumenti dedicati sia a individui sia ai soldati che combatterono durante la guerra e alle vittime cadute. Nella piazza principale, Piazza Tito, abbiamo un monumento dedicato a 668 vittime. Ci prendiamo buona cura dei monumenti a Velenje e nuovi monumenti vengono regolarmente eretti, come il monumento alla stella rossa nello skate park di Velenje.

«Mai più», dissero!

La storia del sindaco di Lubiana che assicurò un grande progresso urbano e sociale alla città, ma che dopo la guerra rimase in esilio

Žan Črnič – Ho scritto del dottor Jurij Adlešič, che fu sindaco di Lubiana durante la Seconda guerra mondiale. Era particolarmente noto per il suo lavoro nello sviluppo urbano e nelle politiche sociali, come l’eliminazione dell’accattonaggio infantile e la parziale eliminazione dell’accattonaggio tra gli anziani. Fu il primo nel territorio della Jugoslavia a istituire una casa sicura per le donne. Soprattutto, lo considero rilevante dal punto di vista della politica del dopoguerra, poiché non discriminava in base all’appartenenza politica e lavorava per promuovere la coesione sociale.

«Mentre torniamo nella nostra patria, tutti noi jugoslavi sentiamo il dovere di ringraziarvi sinceramente, Comandante, e l’intero esercito americano. Siamo consapevoli – e non dimenticheremo mai – che poco più di un mese fa, nei campi di concentramento di Dachau, i coraggiosi soldati della 7^a Armata americana, con la loro incomparabile determinazione, salvarono le nostre vite all’ultimo momento e, così facendo, preservarono padri, fratelli e figli per migliaia di famiglie jugoslave.» – prigionieri liberati del campo di concentramento di Dachau, 4 giugno 1945

La storia dell'equipaggio di un bombardiere americano abbattuto sopra la Slovenia – Sv. Andraž nad Polzelo

Turner J. Brown – Il 19 marzo 1944, ad Andraž nad Polzelo, un bombardiere americano B-17 si schiantò mentre tornava da una missione di bombardamento contro le linee di rifornimento dell'Asse. Dei 10 membri dell'equipaggio, otto morirono nello schianto, mentre due riuscirono a salvarsi con il paracadute, ma furono successivamente catturati dalle forze dell'Asse e rinchiusi in un campo di concentramento per il resto della guerra. Un memoriale ad Andraž nad Polzelo onora la vita di questi uomini coraggiosi e celebra allo stesso tempo il giorno dell'amicizia tra America e Slovenia. Come americano, sono orgoglioso che i miei connazionali abbiano combattuto per la libertà e per la preservazione della nazione slovena e del popolo tra cui oggi vivo. Sono orgoglioso di sapere che gli sloveni, nella loro lotta contro il fascismo, cercarono, salvarono, protessero e consegnarono in mani amiche centinaia di aviatori americani sopravvissuti agli incidenti aerei sul territorio sloveno. Sono felice che la Slovenia e gli Stati Uniti continuino a celebrare questa partnership ogni anno. Riconosco anche che i memoriali hanno sia un significato soggettivo sia uno oggettivo. Come osservatori dobbiamo vedere oltre la politicizzazione del significato soggettivo; come coloro che onorano i caduti, non dobbiamo politicizzarli.

«Prima della partenza. La vita che vivremo d'ora in avanti non sarà più attesa e passiva permanenza, ma piena di attività viva e produttiva, che inviterà ogni individuo a sviluppare e affermare le proprie capacità non per il beneficio di un gendarme straniero, ma per il beneficio della comunità di cui egli stesso fa parte.» – Freiman – Monaco, 28 maggio 1945

La storia di un ufficiale montenegrino inviato in Slovenia nel 1942 per guidare le battaglie come professionista militare

Dorđe Lilkić – Il mio lavoro seminariale esplora la complessa intersezione tra dedizione e caduta personale del colonnello Milovan Šaranović, che combatté e morì in Slovenia, a 600 km dal suo paesaggio natale. Era impegnato nelle stesse ideologie condivise con più di centomila soldati, idee che costruirono un grande paese basato sulla fratellanza e l'unità.

La guerra come catastrofe sociale

Matija Bešter – Per i giovani di oggi i monumenti non sono essenziali. Ciò che conta sono i valori che rappresentano. Valori che spesso perdono ogni significato nella politica quotidiana. Il destino tragico e i ricordi degli individui ci ricordano di avvicinare ai giovani gli orrori del fascismo e della guerra come catastrofi della società.

Autore: Krištof Jagodič

Il video è stato realizzato come risultato della ricerca degli studenti sotto la supervisione della prof.ssa Ljubica Jelušič presso la Facoltà di Lettere dell'Università di Lubiana.

Sinceri ringraziamenti a:

Dorđe Lilkić, Erik Nalić, Ian Omerza, Ksenija Kraljevska, Matija Bešter, Nina Svetina, Tajra Abdaković, Taja Pečnik, Turner J. Brown, Valter Kolenc, Vid Palčnik, Žan Črnič, Žana Drimel.

Facoltà di Studi sulla Difesa dell'Università di Lubiana

ZZB NOB Slovenia per il supporto esterno

Tutti i professori che hanno partecipato e che hanno condiviso con noi le loro conoscenze durante la realizzazione di questo video.

Il progetto è cofinanziato dall'Unione Europea.

Slovenščina

Vloga žrtve – raziskava študentov (Slovenija)

Študenti in Oddelek za obramboslovje na Univerza v Ljubljani vam predstavljajo „Vlogo in položaj žrtev v sodobni družbi“.

Vid Palčnik – Družba se spreminja, skupaj s tehnologijo in družbenimi procesi. Morda bi morali premisliti, kako organiziramo spominske slovesnosti, da bi bile bolj privlačne in bolj smiselne za mlajše generacije. Bolj privlačne, tako da bi resnično izpostavili vrednote in same žrtve na način, ki ga mlajše generacije lažje spremljajo in z večjim navdušenjem. Ker je to verjetno najpomembnejši vidik.

„Na začetku naše narodnoosvobodilne borbe smo vodstvu Osvobodilne fronte podpisali veliko notranjo posojilo. Ne mislim finančnega posojila, ki je kljub stiski in milijonom, zbranih iz naše revščine, nič v primerjavi s tem velikim moralnim posojilom...“ – Freiman – München, 28. maj 1945.

Zgodba Marije, ki je kot otrok preživela koncentracijsko taborišče Auschwitz in zapisala dnevnik o dogodkih

Žana Drimel – Moja praprababa Marija je dopolnila 20 let na Grad Borl, kjer je bila pridržana kot politična zapornica. Bila je zaprta, dokler ni bila premeščena v koncentracijsko taborišče Auschwitz. Z usmrтитvijo njenega očeta, ki je pomagal organizirati narodnoosvobodilno borbo v okupirani Rogaška Slatina, se je začela njena in njena materna prekletstvo. Tako je tudi naslovila svoj dnevnik, ki ga je pisala skrivaj, za ograjo taborišča. Njeni zapisi o izjemno težkih pogojih v taborišču in poti nazaj domov so tako postali temelj moje raziskave.

„... posojilo neomejenega zaupanja in brezpogojne vere, ki smo ga podpisali z našim vodstvom takrat brez oklevanja.“ – Freiman – München, 28. maj 1945.

Zgodba ukradenih otrok, ki so bili poslani nemškim družinam po prehodu skozi zbirni center na Gradu Borl

Teja Pečnik – Med raziskovanjem teme ukradenih otrok sem prvič slišala za to. Zbirni center na Grad Borl, ki je zame zelo blizu, saj sama živim v tem območju. Gre predvsem za otroke partizanov, ki so jih Nemci med drugo svetovno vojno odpeljali, nasilno ločili od družin, deportirali in poskušali nemčiti. Grad Borl je bil dejansko eden od zbirnih centrov za taborišča in kasneje tudi sirotišnica. Zgodba teh otrok je srcepara in je bila predolgo spregledana.

„Bom vzdržal ali sem med izbranimi besnimi, za katere v tem peklu tako monstrozno igra z življenji posameznikov?“ – Leon Detela, 1945.

Zgodba 15-letnega partizana, ki so ga Nemci obesili na telegrafski drog v Štorjah kot opozorilo prebivalcem

Nina Svetina – Moja raziskava za ta projekt je bila osredotočena na 15-letnega partizana iz Prosek, po imenu Marjan Štoka. Nemci so ga ujeli v mojem rojstnem kraju Štorje januarja 1944, ga mučili in brutalno ubili. Njegova zgodba je opomin na brutalnost vojne, hkrati pa tudi simbol poguma mladih ljudi, ki so se borili za svobodo. Marjanova žrtvovanja se vsako leto spominjamo s slovesnostjo in spominsko hojo iz Proseka, v Štorjah, kjer je postavljen njegov spomenik.

„Kolikokrat smo v temi dni Dachaua sanjali o tem velikem trenutku, kolikokrat so se naše zmedene misli vrtnčile okoli tega najdragocenejšega nagrade...“ – Leon Detela, 1945.

Zgodba prvih otroških žrtev fašizma na Primorskem, v Strunjanu

Ian Omerza – Pisal sem o žrtvah strunjanskega pokola leta 1921, med njimi so bili otroci, ki so se igrali ob železnici in jih so brezobzirno ustrelili fašisti, ki so mimo vozili s vlakom. Osredotočil sem se tudi na spomin na te žrtve, ki je še danes prisoten v lokalni skupnosti, ter na vsakoletni dogodek v spomin teh žrtev, pri katerem sodelujejo tudi otroci iz lokalne osnovne šole. Otroci sodelujejo v programu dogodka, na primer z recitiranjem besedil in petjem pesmi.

„... prihodnost nam je nekje tam v sivi daljavi skrbno skrila, za njo pa novo življenje v novi, človeško dostojni svetu.“ – Leon Detela, 1945.

Zgodba ljudi iz Babnega Polja, ki so umrli v taboriščih na Rabu in v Gonarsu

Krištof Jagodič – Vas Babno Polje, ki leži v Loška dolina, in njeni prebivalci so med drugo svetovno vojno doživeli številne grozote. Mnogi so bili odpeljani na Rab ali v Gonars. Nekateri, ki niso bili tako „srečni“, so bili usmrčeni, bodisi kot talci v Vražjem vrtcu ali celo ustreljeni kar na polju, kot se je zgodilo s kosci v Jermendolu.

„V soboto bo velika slovesnost za padle junake končane osvobodilne vojne.“ – Ljubljana, 14. maj 1945.

Zgodba Gramozne jame v Ljubljani, kjer so fašisti ustrelili talce

Erin Nalič – Delala sem na spominskem mestu Gramozna jama, ki se nahaja blizu Žal. Od 1942 do 1943 je bilo tam ustreljenih 193 talcev. Ubitih je bilo iz različnih razlogov – političnih, verskih, rasnih ali zaradi njihove vpletenosti v odporniško gibanje. Talce so streljali naključno, tudi kot kazni za sodelovanje s partizani ali drugimi gibanji. Spomenik je bil zasnovan leta 1955, leta 2003 pa je bil razglašen za kulturni spomenik lokalnega pomena.

„Naša osvobodilna borba: Nestrpno čakamo, da se vrnemo v domovino. Vemo, seveda, da nas tam čaka veliko dela, saj je bilo veliko uničenega, toliko ljudi manjka in morali bomo delati pošteno in pridno, da jo bomo lahko dvignili in ustvarili dom, kakršnega si želimo.“ – osvobojeni zapornik koncentracijskega taborišča Dachau, 4. junij 1945.

Zgodba mesta, ki med vojno še ni obstajalo, a po vojni in še danes hrani številne spomenike v spomin partizanskim žrtvam

Valter Kolenc – V svoji seminarski nalogi sem preučeval spomenike v Velenju. V Velenju, ki med drugo svetovno vojno še ni obstajalo, imamo veliko spomenikov, tako posameznikom in vojakom, ki so se borili med drugo svetovno vojno, kot tudi padlim žrtvam. Na Glavnem trgu, na Titovem trgu, imamo spomenik, posvečen 668 žrtvam. Spomenike v Velenju redno vzdržujemo, prav tako se postavljajo novi spomeniki, na primer spomenik rdeči zvezdi v skate parku v Velenju. Redno vzdrževanje spomenikov zagotavlja ohranjanje spomina.

„Nikoli več,“ so rekli!

Zgodba župana Ljubljane, ki je mestu zagotovil velik urbani in socialni napredek, a je po vojni ostal v izgnanstvu

Žan Črnič – Pisal sem o dr. Jurij Adlešič, županu Ljubljane med drugo svetovno vojno. Bil je posebej znan po delu na področju urbanega razvoja in socialnih politik, kot je odprava otroškega prosjačenja in delna odprava prosjačenja med starejšimi. Bil je prvi v Jugoslaviji, ki je ustanovil varen dom za ženske. Najpomembnejše pa je, da je deloval brez diskriminacije na podlagi politične pripadnosti in spodbujal socialno povezanost.

„Ko se vračamo v domovino, vsi mi Jugoslovani čutimo dolžnost iskreno zahvaliti se vam, poveljnik, in celotni ameriški vojski. Zavedamo se – in nikoli ne bomo pozabili – da so pogumni vojaki 7. ameriške armade pred dobrim mesecem dni v koncentracijskem taborišču Dachau s svojo neprimerljivo odločnostjo rešili naša življenja v zadnjem trenutku in s tem ohranili očete, brate in sinove za tisoče jugoslovanskih družin.“ – osvobojeni zaporniki koncentracijskega taborišča Dachau, 4. junij 1945.

Zgodba posadke ameriškega bombardirnega letala, ki so ga ustrelili nad Slovenijo – Sv. Andraž nad Polzelo

Turner J. Brown – 19. marca 1944 je v Andraž nad Polzelo padel ameriški bombnik B-17 med povratkom s bombardiranja osi zalog. Od desetčlanske posadke je osem žal umrlo v nesreči, dva pa sta se s padalom rešila, kasneje pa ujeta s strani sil osi in nato zaprta v koncentracijskem taborišču do konca vojne. V Andražu nad Polzelo stoji spomenik v spomin tem pogumnim moškim in hkrati praznuje dan prijateljstva med Slovenijo in ZDA. Kot Američan sem ponosen, da so se moji rojaki borili za svobodo in ohranitev slovenske narode ter ljudi, med katerimi danes živim. Vesel sem, da so Slovenci v svoji borbi proti fašizmu iskali, reševali, varovali in predali v roke prijateljev stotine ameriških letalcev, ki so preživeli padce letal na slovenskem ozemlju. Vesel sem, da Slovenija in Združene države vsako leto praznujeta to partnerstvo. Prav tako prepoznavam, da spomenik nosi tako subjektivni kot objektivni pomen. Kot opazovalci moramo videti skozi politizacijo pomena in ne smemo politizirati tistih, ki jih počastimo.

„Pred odhodom. Življenje, ki ga bomo od tega trenutka naprej živeli, ne bo več čakalno, pasivno, temveč polno živahne, produktivne aktivnosti, ki bo vsakega posameznika vabila, da razvija in uveljavlja svoje osebne sposobnosti, ne za korist tujega žandarma, temveč za korist skupnosti, katere del je.“ – Freiman – München, 28. maj 1945

Zgodba črnogorskega častnika, ki je bil leta 1942 poslan v Slovenijo, da bi pomagal voditi bitke kot vojaški strokovnjak

Đorđe Lilkić – Moja seminarska naloga bo raziskala zapleteno prepletanje med predanostjo in osebno propadom polkovnika Milovan Šaranović, ki je umrl v Sloveniji, 600 km od svoje domovine, in ki je delil ideologije s sto tisoči svojih vojakov, ki so z nekaterimi idejami ustvarili veliko državo z bratstvom in enotnostjo.

Vojna kot družbena katastrofa

Matija Bešter – Za mlade danes spomeniki niso bistveni. Pomembne so vrednote, ki jih predstavljajo. Vrednote, ki izgubijo vsak smisel v vsakodnevni politiki. Tragična usoda in spomini posameznikov nas vse spominjajo na grozote fašizma in vojne kot družbene katastrofe.

Avtor: Krištof Jagodić

Video je nastal kot rezultat raziskav študentov pod mentorstvom prof. Ljubica Jelušič na Fakulteti za humanistične študije Univerza v Ljubljani.

Iskrena zahvala:

Đorđe Lilkić, Erin Nalić, Ian Omerza, Ksenija Kraljevska, Matija Bešter, Nina Svetina, Tajra Abdaković, Taja Pečnik, Turner J. Brown, Valter Kolenc, Vid Palčnik, Žan Črnič, Žana Drimel

Fakulteta za obramboslovje, Univerza v Ljubljani za podporo

ZZB NOB Slovenija za zunanjo podporo

Vsem profesorjem, ki so sodelovali in nam ob ustvarjanju videa dali svoje znanje.

Projekt je sofinancirala EU.